

ACC. N:o M. 8170:1-6. (folio)

Landskap: Skåne

Härad:

Socken: Malmö

Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: f.d. Kvarnöman

Carl Olof Andersson
Adress: Jakob Nilsq. 12, Malmö

Berättat av:

Född år 1864. i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Minnesuppteckningar fr. Malmö.

Efter som jag är född och uppvuxen på hamnmästarens, så ville jag ha med
många av mina hägkomster och minnen, min fader var hamn-
väktare och vorde i det sätt hällade väktare husest som ännu står kvar vid

Hamnen. Hamnväktare var 10 ordinarie och 2 extra, de 10 bodde alltid i nära hantverket
förr som nu var kvartersman C.P. Olson som bodde i en stora lägenhet i kvarteret galan
kvartersmannen var ledare och hade upptakt av all hammens arbete, var även skeppsbrygg-
mästare under hans ledning byggdes det stora mudderverket Herkulesgatke prämar
på sätt hällade hamnmästarens släpstele vid gamla hamnmästare boställe genké hajarbete
han var en hedersman god och rättvis mot alla, efter 42 års tjänstförm erhöll han
Pro Patria stor guldmedalj; han var föresten värfart till Skanska Dagbladets shapare
redaktör Rudolf Aspm väktarne hade upptakt över ordningen, bilda hamnmästaren
anvisade plats för lösning och lastning, i boyan saknades uniform, deras igenkänne
teckning var en menings bricka som hängde om halssen med ingraverande
namnet hamnväktare N:o, en hvinelpipa varo färt i översta knypphället i rochen
och sättnin ink minit den från medeltiden brycklade väktarexen, som staks
om halssen eller om benet och på ^{din anhällning} tavla ledes till högrakten, sedan husarsjukhuset
som låg där nuvarande kol kompaniets kontorsbyggn är beläget, fast mittför vid
hajen, där den anhällne över lemnades till hussarerna, som postade der
1879 övergick väktarne till polis, och erhöll i det närmaste samma klagsuniform
och efter som de erhöll arvedsmed polis och hamnfogdar, den siste först 1905
med den dansfodde Hans Olsen, och med honom slutade och den siste inför magistra-
ten som hade avlagt fjärntc ed. Hamnmästaren saknade även intill 1880 uniform
der igenkänande var en embetslur omkring 14cm lang, hantaget skulle förtella
ett jordklot av silver, för var gång ett av flottans fartyg anlöpte hamnen skulle
han gå ombord och annäla sig han bebode hamnmästare bostallet som ännu
ligger här mit för hamnbyggnaden. I hamnmästarens, kvartersmanen och
förädrhamrerens lön ingick hofoder för en häst, stall för hästar och kor var
i den sätt hällade stallgården, utom för hamnmästaren som hade egen stall i ett
uthus, som numera är nerrivet. Hamnväktarnas forman var hamnmästaren
hos honom skulle väktaren annäla sig när vachten böjade och slutade, det var en
väktare på var bro som fram stan ledde till hamnen, vidare stod en kur vid var
bro som väktaren hunde sitta vid regn och storm, kuren stod klossvid hajen, en dörr
fanns till att stänga för sig, en natt när väktaren satt och sov i sin kur, kom några
berusade sjömen slog en linje runt kuren, och puttade både kur och väktare ner i
hamnen, några fiskare som härde planket skynde till och fick väktaren frigjord
och upp med livet, sedan blev dörrarna borttagna från kurrumme, väktarne var lång
och i bland romnade han om han satt sig, så kom några glada sjömen, tog förrigtig

rakten från honom om inte bortaden den i jön så bars den längst bort.

Då bortaden på den sida var på den sida var stor och rymlig motvarande arbetarens många hajar, men den bortaden hade och sina besvärigheter, det var omöjligt att finna färtvatten där förekom gräva och borra efter färtvatten men allt var salt och sjövatten utan märke beboarne hemta allt sitt vatten från stan, ett och över axlarna och 2 bräspanna hängade i öket, så upp i staden vid någon pump i närheten, eller i någon gärd där det fanns brunnen, men vid torra somrar stängde egarn sina portar för det vatten = tiggande väktare folket, en sommar på 70 talet märkte vatten till och med hemtas från sjön lödde å i prämar och sades vid fisktorget, att sköllja katt i gärdarne var förbjudet, de shola ner till hamnen på en sakallad vattneflotta med hak över och banhebord på siderna. Dock redde sig väktarne nägerlundavål, fast lönen i kontakter var iffers liten, fri bortad från eldbrand, ett par stövlor och kappa varit hede är hörde till lönen - Men deras långa tjänstgöring som för de som hade sakallad ytervakt som var 16 timmar en väktare på vestra sidan och en på östra sidan, var inte så noga de kunde gått già hem och lägga några timmar om natten, de hade också 16 timmar fritt Så kunde en ej så liten biförhjänt i salunda vara den sista ensamma sandgravaren i Malmö ha väktre om en båt så röddes ut på jön på randreflarne och grävde upp en last, som de på sin tjänstgöring solde sedan den losnade på hajen vid västra bron vid hamnbryggan sand användes över allt och på arbetarnes golv. Widare uppföddes vin, var föda hundar erhållas från fartygen i hamnen, på varje ankommande fartyg satt väktaren ombord en tunna där i skulle hocken lägga allt det från hökets avfall, och under hot om stora böter om han hantade något i hamnen, innan fartygets avgång hämtade väktaren sjelv sin tunna. Widare uppföddes en manahöns, och efter som Malmö var en stor utskräppningsplats för spannmål spelades en del av lastbrunnen som alltidshedde lös i fartygets lastrum, det spelda tillvara logs av väktaren

(Innan Malmö Ystads järnväg och varvarens tillkomst fanns der ett tråk hallades suragap, det var ett stillastående vatten, om sommaren nästan silt torrt, men mot vår och höst ett grunt vatten det var beväxt med hög och tät vass och råv, der var avskedningsplatsen för sopor och allt avskräde från stan liksom nu vid sjölunda det var en väldig hummelplats, för sjöfoglar sätter krakor ugglor m-f, om vintern när suragap var tillfrusit även för en sort snä vita mön, som höll till i vinters top, der de levrade med vinters fro. Trärt igemom suragap gick en kanal från bron vid fiskhamn till land dock, hallades beröölle kanalen blev sedan utpröpad och igenfyllt när varvarengen grävdes och för Ystads banans skull, när stanspröpad befann den vara så full med is, så vi pojkar formligen trampade på den, vi hade en liten plåt på magen och den stoppade vi ålen)

8Kane
Mars 1942

3 M.8170:3.

Myr Carl Axelsson

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Wester om bensölekanalen, en liten del finns ännu kvar från Ystadjärnvägens station, till bron, nu en båthamn, låg bensöllan, en del av husen står ännu kvar (lager för Eng Wengård) den hade kanske före min tid varit en väldemölla, med drevs sedan med ångmaskin och egdes av F. H. Tochom, den stampade köttben röder, sitt väldiga ekspällar gick upp och ned den under spakader benen och blev sörderkrossade hon sedan i en kvarn och maldes till bensjöl, användes till gödning för blömer

Wid sidan om låg ett rägverk, under firman A. N. Romelius övers rägverk (det nuvarande rö och saltimport är beläget) det hade blivit flyttat från rönneholmsvägen, det drevs det med vattenkraft från horrebecken, som då var stor och vid rägverket halledes för "Svartan" numera Eliefarm, När rägverket blev flyttat till bensöllan, drevs åskilliga an dra fabrikat av skilda slag såsom likhetspyydningar tavelsamer fabrikschall väggpyydningar, det gjordes av en massa, som av rägspån och ockblod sördes ihop till en deg, som sedan lades i en form av metall, med en stark hydraulisk press och snarre till en hård oförstörlig massa, som 10årig gosse arbetade jäg der. — Emellertid höll både bensöllan och rägverket att förstöras och undermineras av en otalig mängdrätter, som hade sin näring av bensöllan köttben och rägverkets ockblod och hjärtklamor, det enda medel att utrotta dessa otaliga shadel-djur, var att sätta ut ^{dem} för vatten, gardarne gjordes derför sluttande med sönfall mot kloaken i mitten, så int vatten kunde samlas på den afalls belagda gärden och saltpeper ströddes över allt, det oaktad mädderätterna lika gätt ved sinna kjötgyter men om aftonen när driften stannade och allt blev lyft, sökte rätterna sinna vatten i kanalen, och andra vattenpusar, där parades vi pojkar på och lällde till stora blodbad på de förtande shadel-djuren, men till slut upphörde bensöllan och rägverket han ner på 80 talet, Wester om bensölekanalen låg Bachmans stora reßlagarebana en gammal aktad firma som emellertid icke fan någon varaktad exklusivitetsrätt på hamnonrädet, den gjorde in löjan på reßlagaregatan der av gatan fanns int namn — Allt på varka hamnonrädet, han si maningom blivit omändrat till sitt nuvarande skik så grävdes hamnbäringen och den upptagna gorden fyldes suragor och bensölekanalen igen, den stora slotswallen på norra sidan, en profesiisk bro lades över citadelshanalen och på den schakades hela vallen över till fyllning der nuvarande tomter är belägnar. Kvartersman Olson hade ett litet gordbruk der som också blev igenfyld — Den gamla fyren som var byggd av trä på en utslutande udde som låg mellan de nuvarande fyren, der hade också lotarne i station och släpstele för una båtar, Wid sidan av fyren stod ett blå målat trähus som var harantärsbus, för kolere smittade eller andra pestmitade skeppsbesättningar, det blev genete fyren och hela udde bot muddrat 1878 då den nuvarande fyren blev uppbyggd, Det är råkor som jag själv sett och upplevat —

Det första minnet jag har var när slottet brann 1870 då var jag 6 år gammal
jag stod där och höll min mor i handen och såg de tjocka varta rökmolnen och
eldlägerna som fladdrade mot sydhela området var avspärrat, men på andra sidan
av kanalen som då var en smal närränna som man lagt om kunde römed en båt uti
stod tjock med åskådare, fangarne blevo utförda på den stora högvallen som låg
der nuvarande kolonierna är belägna, de liknade med sinna tjocka gråa kläder
en skok fair, soldaterna med sina sharpladde gevär hotade att skuta en var som
försökte att rympa eller simma över kanalen, några av fangarne hade bekanta
som stod på andra sidan kanalen, delbländ voro några som försökte smugla
bränvin över till sina bekanta fängar ett långt mörre med en sten i ena ändan
och en bränvinsflaska i den andra, slungades över till fangarne, men de blevo
anhållna av polisen och ^{fick} stora böter - många ha försökt att rympa från slottet
bland fangarne och för en del lyckades, när en fänge hade rymt sköt med en
kanon, ett skott för att varaho att en fänge hade rymt, kanonen stod på vallen vid
slottsmellan, där en konstapel patraderade natt och dag, gemit en skyllerkur att sitta i
Det hände i bland i Taxervetefelt vid ribergsborg, när hovstafolhet hög i veteftet
att de der påkräffade en hel oprättning av fägahläder sjöta byxa strumpor och
allt som fingen avlagt och utbytt med hjälp av någon bekant. Ett par fängar som
rymde hade fått ett arbete med att mörja lärarne till celerna, de lasar, som de
behövde öppna för rymping igenstoppade med papper så att inte reglen gick in i
hiulet, om dagen när de höll på med arbete låtsade att de voro ovänner och grälade
varje på varandra, om natten rynde de båda obemärkt, men när de skulle över
muren fält den ene ner och brot benet och blev tagen, den andre fikk de aldrig fast i

När den råkallade Löderupps mördaren Lars Nilsson, dömd för mordet
på fröken Romare och mordbrand till döden blev halshuggen, på det nu
ner revna selfängelset av skäpmästare Dalman den 23 Aug 1900, var närvarande
hå läkare, fängelsedirektören, 2 konstaplar, en präst, när huvudet föll för
Dalmans ~~gata~~ yxha misrade de enda läkaren fram fattade huvudet med båda
händer och lyftade upp det, och skrek Lars Nilsson för att se om der fans någon förmimmelse
i huvudet sedan det svilts från kroppen. Prästen som hade vahad över den
livdomde hela natten för att tröstas honom, talade om hur värt det var att med
Guds ord bönla den livdomde på hans sista natt, han hade också betonat nåd för
honom till kannmajestät honungen, nåd, nåd skriar den livdomde och mätte
nåd berijas honom för vår herre Jesus Kristi skull, han blev begravd på
St Pauli mellersta kyrkogård på sydöstra sidan mot gamärket där ingen
gravplatser finns, det vaktad stödde välvilliga meniskor blommor och
kransar på hans grav han hade med försorat allt.

Torg och gater

Stortorget var bondernas plats särskild marknadsdagen, som var då som nu första onsdagen i månaden, der stod hästarne huvud mot huvud alla i rader, deras produkter allt vad jorden kunde frambringa, vin säldes bakhom nu varande saluhall vid drottningtorget på Gustav Adolfsborg säljes, stutar vör och äldriga kor om förmiddagen, och hästar om eftermiddagen det var indast marknadsdagen, annars hade var en sitt stånd, på stortorgets norra sida stod slaktarne med sina ständ, på östra sidan säljes ost mör och dyligt på västra sidan höll drosherna till i långa rader, på Gustav Adolfsborg, stod ständ på stand der solles färdig rydda kläder och leksaker m.m. På onsdagsförmiddagen var handel med matvaror på det såkallade Gladdertorget vid fabriksgatan, även så på fisktorget mitt för hotel Savoy som då hette hotel Horn, på lilla torg var ingen ytre handel dertrade näst judarne sina butiker

I mina barndoms dagar eller på 1870-talet och före hade inte alla gater i Malmö samma namn som nu, i allmenhet och i daglig tal kallades till exempel Tegelgårdsgatan för Himmelriksgatan, — Hjulhamsgatan för Rivaregatan, namnet hjulhamsgatan det namnet är urgammat, det kommer der av när inte malmö hade någon hamn hördes vagnar med mycket höga hjul ut på stranden och ut i vattnet, der må chör eller färgebåtar kunde i sin tur lossa lasten på de höghjuliga vagnar, dessa hade sin plats eller station den nuvarande hjulhamsgatan är den gamla Rivaregatan, var mest bebodd av bröwölfe på både sidor, dit skulle vi pojkar köpa våra speltoppar, der var sista, blia, med flikar flyare, grydejäm "Hjregatan" kallades för Skinnaregatan Hjortachegatan för Pestaran, derför att pesten och coleran var virast der på 1700-talet Hospitalgatan kallades för Sommaran, derför att stora kritanje trå med bänkar emellan, Spukhuset låg på västra sidan och Djurbergsskola nuvarand västra skolan där emellan var en större trädgård, och mellan var häoplankrader drävnamnet sommaran Jöns Filsgatan kallades Filegatan, så hade morran vid grönegatan och Gertus klocka vid otergatan —

Hvard öknamn på skilda personer bekräftar så var de mest bekanta med förkorta namn, och mest för hussägare, så till exempel "Mäster på haper" vid Rivargatan "Jöns på nyckelen" vid norra Wallgatan, "Larri porten" vid Kattundgatan Ola i hollan prisodor. Larri var och förhållande i familjer och särskild i stora gårdar där som var många barn, om till exempel Jöns Andersson hade en son som hette Carl, så sades om någon frågade men var det som slog dig rättades det var Jöns Anders Carl, eller Knut Olson hade en flicka som Emma, som var den som som sprakadig, Det var Knuts Emma

Ljusinbränning var, att åminnstone de fläcke mästare och på fabrikerna började på en gemensam dag från hösten att arbeta vid som de kallade ljusstånd. Da bjöd mästarna alla sina arbetskra på kallas, som i blan var ganska storartad

Den 1st maj var då som nu en värens budbärande draks. märg i benen och polisen hade överseende med dem som hade fått förmynhet märg i benen, Korkhärare och segarmakare, varo då den största gruppen och de frista arbetare för allt deras arbetarvar på akord och på slyck de kom och gick efter behag och hollina firnöndagar de flesta av dem var filuftsmän som fiske och jägade i den friska naturen, det var ett sittande arbete i liga osunda lokaler, de delade mappen höpte sig nytt, de höll skyft på sin myggfet och ett städdat uppförande, den förste maj samlade de flästa arbetare som kunde ta sig frist niondans i rösjömarken för att tåga till hoängen i tiden gick korkhärarne och segarrarbetarne, en man med en stor rödmålad mycket utav Årä på bröstet, det var han som skulle öppna hoängen, efter kom musiken, som bestod av harmonika och en bromma i hoängen var då redan uppratt hålt med rigenare som spände, ett par akrobater som slog volter och hollerbyter som det då hallades, karamellstånd, kageköttinge och bivagnar hoängen var en stor ång som låg på öster vid Fredrikbergsgatan nästan hela vägen ner till Lundavägen vid sidan gick hoängskanalen det hade ursprungligen varit en liten å som rann ut i floden. Så hade vi två vårdhus med stora trädgårdar och dammlaner Fredrikberg på öster Davidshall vid Davidbron, Johanneslust vid saluhallen möllerängen det nuvarande folketopark, som de gamla infödde malmöbor nog hämmar till.

Bland yrkeman och lag som numera har upphört har vi till exempel färjemanen, det var skeppare med må regelhuter som ombeborgde frakter i undet deras båtar hallades bomseglare i malmö hade vi ett såkallade färjemannalaget båtarna var som de då hallades underlastiga de fick intervallova över tio ton, var de över 10 ton fick de betala hamn fyr och båtar gjift under 10 ton var de fritagna från allt de Dessa färjenan reglade mest med egna laster som till exempel ved, timmer ek bark järn, glashrot, som de köpte i maland, och sålde i danska hamnar i undet måst i Köpenhamn, även reglade på fraktfart, som cement tegelsten fotogen och dyligt mänga av dem drunknade de var järra seglare som vana vid storm och hög sjö frohade inte utan vägade mänga förtöjt med döden, dessa båtar hade ett mycket likt lastrum de mästa logi på däck, så det var värt att ballanera på vedstaplarna samtidig var de järra maglare, molshundor och andra starka tyger från malmö gardiner spritt och andra saker från Köpenhamn, det var ett mycket välmanat folkmön så kom ängfärjorna i gång från deras trade, då blev det sikt för färjemannalaget. Så hade vi vandringsgravarlag som med sina må båtar förturjor på vandringsflor och grävde sand till byggmästare och båtark till den inga regelförtyggen, så kom era vandringsgravar som är båtske vandringsgravar lagat vi upphörde de båtar lagen för alltid.

Tillsvidare har och fästning menig i xix jahrtausend född 1864 i malmö

Med största Höghed f.d. Kranförmän Carl Olaf Andersson

Jakob Nilsgatan 12 malmö